

> Retouradres Postbus 20701 2500 ES Den Haag

de Voorzitter van de Tweede Kamer
der Staten-Generaal
Plein 2
2511 CR Den Haag

Ministerie van Defensie

Plein 4
MPC 58 B
Postbus 20701
2500 ES Den Haag
www.defensie.nl

Datum 08-03-2019
Betreft Reactie op het schriftelijk overleg over de voortgang van de
maatregelen naar aanleiding van het schietongeval in Ossendrecht.

Onze referentie

BS2019005116

Afschrift aan

de Voorzitter van de Eerste
Kamer der Staten-Generaal
Binnenhof 22
2513 AA Den Haag

*Bij beantwoording datum,
onze referentie en betreft
vermelden.*

Hierbij ontvangt u de reactie op het schriftelijk overleg over de voortgang van de maatregelen naar aanleiding van het schietongeval in Ossendrecht (Kamerstuk 35 000 X, nr. 81). Het verslag van het SO werd ingezonden op 14 februari 2019 met kenmerk 2019D06411.

DE STAATSSECRETARIS VAN DEFENSIE

Drs. B. Visser

Ik dank de leden van uw Kamer voor de vragen en opmerkingen naar aanleiding van de brief over de voortgang van de maatregelen die zijn genomen naar aanleiding van het schietongeval in Ossendrecht.

Met mijn brief heb ik uw Kamer geïnformeerd over de maatregelen die zijn genomen na het noodlottige ongeval waarbij sergeant der eerste klasse Sander Klap van het Korps Commandotroepen (KCT) om het leven kwam. De genomen maatregelen moeten een bijdrage leveren aan het verbeteren van de veiligheid tijdens de opleidingen, trainingen en oefeningen van het KCT. Maatregelen alleen zijn echter niet genoeg om de veiligheid te borgen. Veiligheid moet onderdeel zijn van het dagelijks handelen van leidinggevend en medewerkers. Daarvoor moet gedrag veranderen en het bewustzijn worden vergroot. Onder meer de oprichting van het Schiet Instructie en Controleteam Special Forces (SICT SF), dat zowel een toetsende als adviserende rol heeft, draagt daaraan bij. SICT SF voert sinds januari 2018 controle en toezicht uit bij alle gevechtsschiettrainingen en -opleidingen van de speciale eenheden. De inzet van dit team vergroot de bewustwording van risico's en het veiligheidsbewustzijn. Werken bij Defensie en zeker bij het KCT is en blijft echter risicovol en daarbij zijn incidenten of ongelukken helaas niet volledig uit te sluiten. De bewustwording van de risico's en het juist handelen daarbij moet echter worden verbeterd en daar werken we binnen de Defensieorganisatie hard aan.

Hieronder ga ik in op de vragen van de verschillende fracties.

Schiethuis

De leden van de VVD-fractie vragen hoe vaak het voorkomt dat, voor oefeningen die niet kunnen worden uitgevoerd op de tijdelijke faciliteit, gebruik wordt gemaakt van schietbanen in het buitenland totdat het nieuwe schiethuis gereed is. Zij vragen ook of dit leidt tot situaties waarbij door de noodzaak om naar het buitenland uit te wijken, minder dan gewenst wordt geoefend met schieten.

De 3 squadrons van de *Netherlands Maritime Special Operations Forces* (NL MARSOF) en de 4 operationele compagnieën van het Korps Commando Troepen (KCT) trainen tenminste elk een periode van gemiddeld 2-3 weken per half jaar in een *live fire* schiethuis in het buitenland. De opleiding tot *Operator Special Forces* (geldt voor NL MARSOF en KCT) bevat een periode waarin effectief 2 weken in een *live fire* schiethuis wordt getraind. Deze faciliteiten worden tijdig ingepland en zijn beschikbaar. Het gebruik van deze buitenlandse schiethuizen leidt niet tot de situatie dat er minder kan worden geoefend.

De schietfaciliteiten in het buitenland die worden gebruikt door de SOF-eenheden zijn beoordeeld door de Militaire Commissie Gevaarlijke Stoffen (MCGS). In het geval dat nieuwe faciliteiten in het buitenland door SOF-eenheden worden gebruikt, worden deze vooraf beoordeeld door de MCGS.

De leden van de CDA-fractie vragen wat de achterliggende oorzaken zijn van het verschuiven van de planning van realisatie en ingebruikname van het schiethuis. Ook vragen zij welke beperkingen voortvloeien uit het feit dat Ossendrecht de beoogde locatie is. Tevens vragen zij in hoeverre andere locaties zoals de Harskamp of 't Harde zijn overwogen. Daarnaast vragen zij welke inzichten uit de verkennende marktconsultatie zijn gekomen.

De aanpassing van de planning heeft meerdere oorzaken. Allereerst is lange tijd onduidelijk geweest wat als geschikte locatie kon dienen voor een nieuw schiethuis voor het KCT. In 2016 is een locatieonderzoek uitgevoerd door het Rijks Vastgoedbedrijf (RVB) waarbij alle militaire locaties in Zuid-Nederland zijn onderzocht, ook de locaties die op de afstotingslijst stonden. Hierbij was de reistijd vanuit de Engelbrecht van Nassaukazerne te Roosendaal (de thuisbasis van het KCT) een criterium. Uit dat onderzoek kwam de Koningin Wilhelminakazerne in Ossendrecht als voorkeurslocatie naar voren. Daarnaast is het Programma van Eisen in de loop der tijd een aantal maal aangepast door nieuwe ontwikkelingen en andere wijzen van optreden.

Ook het rapport van het CEAG, dat is opgesteld naar aanleiding van onderzoek naar schietgassen op schietbanen, heeft geleid tot aanpassing van het Programma van Eisen voor het bouwen van nieuwe schiethuizen. Het totaal aantal aanpassingen werd daardoor zo groot dat het RVB een geheel nieuw Programma van Eisen op moest stellen, met de vertraging als gevolg.

Er is een aantal beperkingen bij de locatie Ossendrecht te onderkennen. Deze locatie stond op de lijst van af te stoten objecten en is daar in 2018 vanaf gehaald. Omdat Defensie jarenlang geen gebruik van de kazerne heeft gemaakt is het militair gebruik van de kazerne niet als bestaand gebruik opgenomen in het beheerplan van het N2000 gebied De Brabantse Wal. Daardoor moeten de bouw en het gebruik vergund worden in het kader van de Wet natuurbescherming. Hiervoor moeten onderzoekstrajecten doorlopen worden en dient mogelijk compensatie plaats te vinden. Dit zijn trajecten die veel tijd in beslag nemen.

Over de marktconsultatie kan ik u het volgende berichten. Deze consultatie is uitgevoerd om inzicht te krijgen in de mogelijkheden van de markt om een SF-schietfaciliteit te ontwerpen, te bouwen en op te leveren voor einde 2020. Daarnaast is onderzocht of het één-op-één gunnen van deze opdracht tot tijdswinst kan leiden. Uit de marktconsultatie is gebleken dat er bedrijven zijn die technisch gezien de gevraagde schietbanen kunnen ontwikkelen en bouwen. De eerder geïnventariseerde en voor het gebruik maatgevende risico's, zoals het verkrijgen van diverse vergunningen en beoordeling en advisering door verantwoordelijke Defensie-instanties, blijven, ook in deze constructie, bij Defensie liggen.

De marktconsultatie heeft niet geleid tot mogelijkheden voor versnelling. De realisatie van het schiethuis wordt, met de huidige inzichten, zeker niet voor 2022 voorzien.

De leden van de CDA-fractie vragen ook welke oefeningen op de 'prefab' modulaire schietbaan kunnen worden uitgevoerd. En welk percentage van de oefeningen die in een schiethuis gehouden kunnen worden, zij vervangen. Tot slot vragen zij wat de kosten van de aanschaf hiervan zijn?

De tijdelijke prefab oplossing kan niet worden gezien als volledige vervanging voor het oefenen in buitenlandse schiethuizen. Reden hiervoor is dat de tijdelijke prefab oplossing niet de volledige trainingsmogelijkheden biedt die de SOF *operators* nodig hebben. De tijdelijke prefab oplossing is een faciliteit waarin kan worden opgewerkt naar het basisniveau van optreden in een schiethuis en wordt gebruikt in het opwerktraject van de operators voordat zij de buitenlandse schiethuizen gaan gebruiken. Beide faciliteiten zijn derhalve complementair aan elkaar. Van het totale opwerk en trainingstraject van *operators* vindt momenteel

ongeveer 20% in Nederland plaats. Eenvoudige basis scenario's worden in Nederland beoefend, complexe en grootschalige trainingen vinden plaats in het buitenland.

De kosten voor de prefab schietfaciliteit, die bestaat uit twee schietbanen, waren circa € 5,4 miljoen. Het uitgangspunt is dat deze prefab schietfaciliteit in Roosendaal blijft staan als het nieuwe schiethuis in Ossendrecht is gerealiseerd.

De leden van de CDA-fractie vragen naar de vertraging in het reorganisatietraject en de geplande capaciteitsuitbreiding. Specifiek vragen zij hoe groot de vertraging inmiddels is en op welke termijn de procesgang vlot getrokken gaat worden.

Reorganisaties worden bij Defensie uitgevoerd volgens de regeling Uitvoering Reorganisaties Defensie (URD). Voor alle defensieonderdelen is de verwachting dat het URD traject voor de groei van de veiligheidsorganisatie dit jaar wordt afgerond. Bij vier defensieonderdelen zijn de vacatures inmiddels ook gepubliceerd. Voor de groei van de organisatie en uitbreiding van de capaciteit is echter niet alleen het formele reorganisatietraject van belang. Het werven en opleiden van nieuwe medewerkers met de juiste, specifieke kenmerken en kwaliteiten kost tijd. Voor de totale veiligheidsorganisatie zijn veel nieuwe mensen nodig, meer dan 260. Binnen de Defensieorganisatie zijn onvoldoende mensen met de juiste opleiding en ervaring beschikbaar en intern werven leidt tot het risico van het vullen van gaten met gaten. Defensie is daarom aangewezen op het werven uit de markt. Gelet op het benodigde aantal nieuwe medewerkers en de tijd die het kost om te werven en op te leiden, in relatie tot de beschikbaarheid op de markt is mijn hoop nu dat we in 2021 een gevulde veiligheidsorganisatie hebben.

De leden van de D66-fractie vragen in hoeverre aan de veiligheidsvoorschriften wordt voldaan bij de tussentijdse (prefab) oplossing door middel van een modulaire schietbaan. Ook de leden van de GroenLinks-fractie vragen of met de 'prefab' schietbaan, en buitenlandse schietbanen, voldaan wordt aan alle veiligheidseisen die gesteld zouden moeten worden op basis van het onderzoek van de OVV en de Commissie van Onderzoek (CvO), en of de regering dit aan de hand van beide adviezen kan beargumenteren en inzichtelijk maken.

Hierop kan ik beantwoorden dat voor schietoefeningen op de prefab schietbaan dezelfde veiligheidsvoorschriften gelden als op andere goedgekeurde Nederlandse schietbanen voor die schietoefeningen.

De modulaire prefab schietbaan/-faciliteit voor het KCT bestaat uit twee banen. Beide prefab schietbanen zijn door de Militaire Commissie gevaarlijke Stoffen (MCGS) vrijgegeven voor gebruik. Baan 2 heeft een apart deel dat is ingericht voor het beoefenen van *close quarter battle* (CQB). Dit deel van de baan voldoet nog niet aan alle veiligheidseisen voor gebruik voor CQB-oefeningen en is derhalve nog niet vrijgegeven.

Momenteel wordt de regelgeving voor de inrichting en het gebruik van schietinrichtingen (MP 40-30) herzien. Hiermee wordt de aanbeveling van de OVV in haar rapport 'Veilig oefenen, lessen uit schietongeval Ossendrecht' gestand gedaan dat veiligheidskritische voorschriften aangepast dienen te worden.

De MCGS heeft diverse buitenlandse schietbanen beoordeeld voor het gebruik door Nederlandse eenheden, waaronder het KCT. Indien een beoordeling heeft plaatsgevonden, wordt door de MCGS een nota opgesteld, waarin wordt beschreven onder welke voorwaarden de buitenlandse schietbaan, door Nederlandse eenheden, veilig gebruikt kan worden.

Zoals hierboven is beschreven, werkt het KCT al conform de CDS Instructie SOF 001 "Gebruik schietfaciliteiten door Speciale Eenheden", en zijn de banen die in het buitenland worden gebruikt door speciale eenheden beoordeeld en vrijgegeven door de MCGS.

In aanvulling op de reeds bestaande regelgeving bij schiettrainingen worden door de Commandant van het Nederlandse Special Operations Command (C-NLD SOCOM) aanvullende richtlijnen verstrekt voor een getrapte opbouw van schietopleidingen en -trainingen van speciale eenheden, veiligheidsmaatregelen bij schiettrainingen en voor het gebruik van nationale en internationale schietfaciliteiten (waaronder ook schiethuizen en overige CQB-faciliteiten). De naleving van deze regelgeving en richtlijnen wordt gecontroleerd door het SICT SF.

Regelingen en richtlijnen bepalen hoe een schietfaciliteit kan en mag worden gebruikt. Het blijft echter altijd de afweging van de operationele commandant of hij de situatie ter plaatse voldoende veilig acht om een oefening of training uit te voeren.

Rapport Commissie van Onderzoek (CvO)

De leden van de fracties van de VVD, het CDA, D66 en Groen Links vragen naar de status van de nog lopende maatregelen.

Van de nog lopende maatregelen heeft de realisatie van het schiethuis een langere horizon. Het Plan van Eisen voor niet-doorschietbare wanden wordt hierin meegenomen. De verdere verbetering en borging van simulatie voor *Counter Terrorism* (CT) schietopleidingen is een doorlopend proces geworden. Van de overige maatregelen is de verwachting dat ze dit jaar worden gerealiseerd. De maatregelen zijn verdeeld in clusters. Over de voortgang kan ik het volgende berichten.

Opleidingen

- De CvO heeft geadviseerd om ook op schietfaciliteiten buiten beheer van Defensie de eigen baanorganisatie te gebruiken. In samenhang met het voorschrift MP 40-30 zullen een CDS aanwijzing en instructie voor schietbaanorganisatie worden geformaliseerd.
- Een aanbeveling van de CvO was om de CT/*assaulters course* beter te documenteren, met kwalificatieprofielen als grondslag. De opleiding is in concept gereed en wordt momenteel in de praktijk uitgevoerd. Deze opleiding wordt geëvalueerd en zal in Q2 2019 haar definitieve vorm krijgen.
- De gewenste nachtzicht apparatuur (NVG) is inmiddels geleverd aan het KCT. De Persoonlijke Operationele Radio (POR) wordt, overeenkomstig de planning, in Q2 2019 verstrekt.

Infra

- Het inbouwen van extra veiligheidsbarrières in de infrastructuur wordt voor de schiethuizen in Harskamp en de prefab Roosendaal onderzocht. De uitkomsten worden in het derde kwartaal verwacht. Inmiddels is wel een aantal maatregelen

genomen, zoals het gebruik van kogelvangers. De verwerving van andere munitie, waardoor bijvoorbeeld de kans op ricochet wordt verkleind, is in gang gezet.

Voorschriften

- De aanbeveling van de CvO was om het opstellen van voorschriften en schiettabellen, en de bewaking van de kwaliteit daarvan functioneel te scheiden. De werkgroep Verbijzonderd Schietbeleid harmoniseert het schietbeleid van de speciale eenheden tot een Verbijzonderd Schietbeleid (VSB) NLD SOCOM. De eenheden hebben inmiddels de voor hen geldende schiettabellen voor de opleidingen en operationele eenheden geüpdatet en waar nodig uitgebreid. Dit alles gebeurt in nauw onderling overleg tussen de eenheden, met het SICT SF en met instanties zoals de MCGS. Onlangs is door de projectgroep Verbeteren Uitvoeringsketen KKW schieten, het advies gegeven om een Joint Expertise Centrum KKW en een Joint Toezichthouder op te richten. De opdracht daartoe wordt binnenkort gegeven.

- De CvO heeft geadviseerd om de achterstand bij de typeclassificatie van munitie zo snel mogelijk weg te werken. De inhaalslag van de typeclassificatie wordt uitgevoerd en wordt naar verwachting eind dit jaar afgerond. Bij de uitvoering van deze inhaalslag is Defensie onder andere afhankelijk van tijdige aanlevering van documentatie door andere landen/leveranciers.

Procedures

Versie 3.0 van het PSMV (People Soft Systeem Melding Voorvallen) is in ontwikkeling. De afronding wordt eind dit jaar verwacht.

Ongevallen protocol tussen Defensie en het Openbaar Ministerie (OM)

Het opmaken van dit protocol loopt nog. Er is een permanente verbindingkamer van defensie bij het OM in Arnhem. Deze verbindingkamer heeft de taak om o.a. ongevallen met het OM te coördineren. De verbindingkamer krijgt direct alle meldingen vanuit PSMV. Hier zit dus geen ruis en of tijdverlies tussen.

Voorts vragen de leden van de VVD-fractie welke stappen de staatssecretaris zet om te voorkomen dat tussentijds niet, of zo min mogelijk, wordt gewisseld van projectmanager, indien de staatssecretaris niet bereid is deze aanbeveling over te nemen. Deze leden stellen deze vraag naar aanleiding van het in de brief gestelde dat "twee geadviseerde maatregelen niet of anders worden uitgevoerd. Dit betreft het niet tussentijds wisselen van een projectmanager (daar wordt in de praktijk zoveel als mogelijk al invulling aan gegeven, maar is niet altijd uitvoerbaar) en het invoeren van een procedure ten behoeve van het snel doorvoeren van ontwikkelingen en innovaties (dit maakt inmiddels onderdeel uit van het beleid. Het opgerichte SICT SF speelt hier een nadrukkelijke rol in)."

Het is in de praktijk helaas niet te garanderen dat een projectleider gedurende de gehele looptijd aan een project verbonden blijft, onder meer door de duur van projecten en functieroulatie. Het zorgen voor een goede inrichting van de projectorganisatie en een goede overdracht bij personeelwisselingen biedt de beste garantie tot behoud van kennis.

Het nieuwe defensie schietbeleid is zo ingericht dat het voldoende mogelijkheden biedt om innovaties snel door te voeren en is daarmee onderdeel van de standaard bedrijfsvoering geworden. Beide maatregelen worden daarom niet verder uitgevoerd en worden beschouwd als geïmplementeerd.

De leden van de CDA-fractie vragen hoe de interne audit eruit ziet die leidt tot de vaststelling van de realisatie van een maatregel en aan welke voorwaarden dat dient te voldoen.

De controle op uitvoering van verbetermaatregelen is gekoppeld aan de aard van de verbetermaatregel. De aanpassing van procedures betekent niet automatisch dat deze ook zo worden uitgevoerd. Met de invoering van het *'three lines of defense'* concept (1. Lijn is verantwoordelijk, 2. Specialist adviseert, 3. Auditor voert toezicht) in het schietbeleid voor Special Forces, houdt het SICT-SF als de derde lijn, toezicht op de correcte uitvoering van (herziene) procedures. Maatregelen op het vlak van infrastructuur of materieel worden gereed gemeld bij oplevering aan de gebruiker. Maatregelen op het vlak van de organisatie worden gereed gemeld door het defensieonderdeel bij daadwerkelijke vulling. De voortgang van de verbetermaatregelen Ossendrecht wordt bewaakt door de veiligheidsorganisatie van de CDS en in samenwerking met de defensieonderdelen gemonitord.

Ook vragen de leden van de CDA-fractie in hoeverre met de oprichting van het SOCOM ook is geregeld dat het SOCOM zelfstandige verwervingscapaciteit krijgt.

Binnen Defensie is de technische kennis en de inkoopcapaciteit per assortiment centraal belegd. Het KCT maakt daar ook gebruik van. Het is niet mogelijk om overal binnen Defensie kennis en kunde te beleggen op het gebied van alle assortimenten. De specifieke kenmerken van speciale operaties (snelheid/kleinschaligheid) vereisen een kort cyclisch "voorzien-in" proces dat momenteel door SOCOM in samenwerking met betrokken Defensieonderdelen wordt onderzocht. De intentie is om in het najaar een verbetermaatregel door te voeren en de toekomstige rol van SOCOM in een aangepast "voorzien-in" proces vast te stellen.

Schietinstructeurs

De leden van de CDA-fractie vragen over welk niveau (H)SI het gaat, waar is gesproken over de bijscholing van de schietinstructeurs. En of er, zoals in het verleden, nog steeds sprake van dat voor het Korps Commando Troepen ook KCT-HSI worden opgeleid.

De schietinstructeurs van het KCT die verantwoordelijk zijn voor de voorbereiding en uitvoering van schiettrainingen voor de opleidingen en de operationele eenheden, zijn opgeleid tot Hoofd Schietinstructeur 2+ KCT. Diegenen die belast worden met de organisatie van schietoefeningen in schiethuizen worden daarnaast ook opgeleid tot CT-instructeur (*Counter Terrorism*/specialist CQB-faciliteiten). In 2018 is er een kwalitatieve en kwantitatieve inhaalslag gemaakt door personeel bij te scholen en extra op te leiden.

Veiligheidskritische voorschriften

De leden van de CDA-fractie zijn ermee bekend dat de veiligheidskritische voorschriften ook nog een nadere doorvertaling hebben. Zij vragen daarom of de staatssecretaris het dan ook heeft over de kwalificatieprofielen, de opleiding- en trainingsvoorstellen, de benodigde training support package en de learning support package.

Ja dat is het geval. De doorvertaling in kwalificatieprofielen, opleidings- en individuele trainingsvoorstellen en kwalificaties met bevoegdheidscertificaat-codes (BC-code) vindt plaats. Ook zijn schiettabellen, *Training Support Packages* en *Learning Support Packages* aangepast. Om in lijn te blijven met nieuwe ontwikkelingen, is dit een continue proces.

De leden van de CDA-fractie stellen dat één van de problemen breed in de defensieorganisatie het ontbreken van gekwalificeerde officieren en onderofficieren is, om dergelijke documenten op te stellen. Zij vragen in hoeverre het KCT met dergelijke tekorten te maken heeft.

Ik kan u melden dat door het KCT het afgelopen jaar is geïnvesteerd in ontwikkelcapaciteit voor opleidingen en individuele training (O&IT), waardoor zij thans over voldoende functionarissen beschikt om de kwalificatieprofielen, *Training Support Packages* en *Learning Support Packages* op te stellen. De bestaande documenten zijn geactualiseerd, zodat de opleidingen en trainingen op een veilige wijze kunnen worden uitgevoerd. De ontwikkeling en instandhouding van O&IT documenten is een continu proces. De trainingen en opleidingen worden voortdurend aangepast aan het operationele werkveld en dit wordt verwerkt in de bestaande kwalificatieprofielen en overige O&IT documenten.

De leden van de GroenLinks-fractie vragen naar het nog lopende onderzoek naar extra veiligheidsbarrières. Deze leden vragen waarom het onderzoek naar extra veiligheidsbarrières nog niet is afgerond en waarom er bijvoorbeeld lang moet worden nagedacht over een functionaliteit als een noodknop, aangezien nut en noodzaak van noodknoppen door deze leden als tamelijk evident wordt beschouwd.

Zoals ik eerder al heb vermeld liggen eisen voor schietbanen vast in MP 40-30, die momenteel wordt herzien. In de huidige concepttekst zijn diverse veiligheidsbarrières voor schiethuizen omschreven (eisen aan gebruikt materiaal, verminderen kans op ricochet). Daarnaast worden veiligheidsbarrières ook ingebouwd door het (correct) uitvoeren van procedures. Dit is geborgd in het verbijzonderd schietbeleid KCT. Vooral het aanscherpen van de procedures in combinatie met het opleiden en beter briefen van veiligheidspersoneel is een kwalitatieve impuls. Of een vaste noodknop de beste oplossing is om een schietoefening te stoppen wordt onderzocht aangezien bij dynamische oefeningen andere oplossingen mogelijk effectiever zijn en ook op de verschillende schietbanen te gebruiken zijn.

Typeclassificatie van munitie

De leden van de GroenLinks-fractie vragen om de Kamer na afronding van de inhaalslag te informeren over de uitkomsten van de uitgevoerde typeclassificatie per soort munitie en eventuele vervolgacties bij de constatering van gebreken tijdens dit proces.

Ik verwacht dat de inhaalslag van de typeclassificatie aan het einde van dit jaar wordt afgerond. Defensie is daarbij wel afhankelijk van medewerking van andere landen en leveranciers voor het tijdig toesturen van alle relevante informatie. Ik zal uw Kamer informeren over de afronding van de inhaalslag van de typeclassificatie.